

BLAŽENKA MARTINOVIĆ
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za humanističke znanosti
Odsjek za kroatistiku
I. M. Ronjgova 1, HR-52100 Pula
bmartino@unipu.hr

BOŽIDAR FINKA KAO AKCENTOLOG (s posebnim osvrtom na naglasnu tipologiju)

O Božidaru Finki kao akcentologu nužno je prozboriti jer njegovi radovi donose novine i pomiču granice poimanja u akcentologiji, posebice u naglasnoj tipologiji. Godine 1968. u časopisu *Jezičnik* izlaze važni članci o naglasnoj tipologiji kojima je autor, između ostalih, i B. Finka. Autor pohvaljuje nastojanja da naglasna klasifikacija bude što praktičnijom, pristupačnijom i upotrebljivijom te izdvaja one pristupe naglasnoj klasifikaciji u kojima su najvažniji naglasci, manje su važne dužine (jer podliježu općim pravilima), a najmanje su važne promjene uvjetovane fonemski ili morfološki te prokliza. Tim zaključcima B. Finka učinio je veliki pomak u naglasnoj tipologiji koji je svoje oprimjerenje pronašao i u suvremenim priručnicima u kojima su naglasna počela (ton, trajanje i mjesto naglasaka) osnovni kriterij u tipološkoj razdiobi. Svako suvremeno istraživanje naglasaka, bilo dijalektološko bilo standardološko, tako neizostavno počiva i na spoznajama akcentologa Božidara Finke.

1. Uvodno slovo

U radovima akademika Božidara Finke (od dijalektologije, leksikografije, onomastike pa do otvorenih pitanja književnoga jezika) izdvojila se naglasna problematika i njoj se često vraćao. Okrenuo se naglasku kao jednome od glavnih mjerila u sistematizaciji mjesnih govora (primjerice u prilogima o govorima Gorskoga kotara)¹, no bio je zaokupljen i leksičkim naglaskom

¹ Primjerice u ovim radovima: *Akcentatski odnosi na kajkavsko-čakavskom području istočno od Karlovca* iz 1982.; *Glasovni i naglasni odnos u (srpskim) štokavskim ijekavskim govorima na području između Kupe i Velebita i u hrvatskom književnom jeziku* iz 1985.; *Štokavski ijekavski govori u Gorskom kotaru* iz 1977.; *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru* iz 1977.

u književnome jeziku i potrebom za ujednačivanjem naglasnih podataka u rječnicima te napose teorijskim razmatranjima i klasifikacijama u desetak za-paženih radova² (posebice iz šezdesetih godina prošloga stoljeća). Naglasna je tipologija dijelom i dijalektologije i standardologije pa ćemo osvrtno na nju, u redcima koji slijede, ujediniti Finkin spektar ligvističkih interesa.

Finkin je znanstveni i stručni rad bio, dakle, protkan otvorenim pitanji-ma književnoga jezika, njegovom teorijom, “usklađivanjima jezične norme s jezičnom prirodom”, ali i tumačenjima konkretnih jezičnih problema “jezika našega svagdašnjeg”. U časopisu *Jezičnik* objavljivao je stručne radove u kojima je savjetovao odabir naglasnih inačica, razrješavao je dvojbe leksičkih dubleta i tripleta (primjerice *kòtār* ili *kòtār*, *Ĵadrān* ili *Ĵadrān*, *čòvjek* ili *čòvjek*, *gòvòrnĳk* ili *govòrnĳk* i sl.) te je upozoravao na važnost akcenta u razrješenju tvorbenih dvojbi nesvršenih glagola. U njegovim radovima možemo pronaći odgovore i na današnje dvojbe, primjerice suvremeni priručnici hrvatskoga jezika ne razjedničuju *gòvòrnĳke* od *govornĳkā*, *govòrnice* od *govòrnĳcā*, a ni *naglašāvānje* od *naglašĳvānja*. Danas u priručnicima nalazimo ili samo *govòrnĳk* (u knjizi *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku*), ili *gòvòrnĳk* (u *Hrvatskome enciklopedijskome rječniku*), ili oboje s blagom prednošću³ jednoga od njih (u *Hrvat-skome jezičnom savjetniku*), čime se “sužavaju izražajne mogućnosti”, a Finka je odavna već naglašavao potrebu za “književnim maksimalno razlikovnim sustavom”. Također je moguće semantički diferencirati inačice *naglašāvati* i *naglašĳvati*. Naime poznato je načelo da se daje prednost glagolima s dočetkom -*ivati* te da je dugo u literaturi bilo sustavnije odabirati dometak prema naglasku svršenoga glagola, čime bi *naglašĳvati* (od *naglásiti*) imao prednost, na što je upozoravao i B. Finka (1967).⁴

Okosnica su dalje u ovome radu Finkina promišljanja o naglasnoj tipologiji te njezinoj primjeni u rječnicima jer predložena rješenja još uvijek čekaju svoje puno oprimjerenje u kakvu suvremenome priručniku (napose rječniku).

² *Utvrdĳvanje kvantitativnih odnosa u hrvatskosrpskom jeziku* 1965.; *O tvorbi nesvršenih glagola s umecima -āva- i -īva-* 1967.; *Prilog akcenatskoj tipologiji u imenica* 1968.; *Slavische Akzentuation* 1969.; *Das Akzentverhalten im Serbokroatischen – dargestellt an den Substantiven* (s W. Lehfelddtom) 1969.; *Das Akzentverhalten im Serbokroatischen – dargestellt an den Verben* (s W. Lehfelddtom) 1969.; *Naglasna tipologija i njena primjena u standardnim rječnicima* 1969.; *Odnos naglasna i značenja u riječi govornik i govornica* 1980.; članci u časopisu *Jezičnik* 1984. i 1986.

³ U *Hrvatskome jezičnom savjetniku* likovi *gòvòrnĳk* i *govòrnĳk* odvojeni su zarezom, što upućuje na prednost prvoga lika, a likovi *gòvòrnĳca* i *govòrnĳca* povezani su konjunktivno, što upućuje na jednak status.

⁴ Lik *naglašāvati* ustalio se u jezikoslovnoj literaturi (*naglašĳvanju* su skloni tek rijetki, primjerice autori *Hrvatskoga jezičnog savjetnika* i D. Brozović u svojim akcentološkim studijama) pa se na nj ne primjenjuju navedena načela. Ipak se može slijediti jezična ekonomičnost pa lik *naglašāvati* rabiti u općemu značenju “isticati što”, a lik *naglašĳvati* u značenju “akcentuirati”, što je tek prijedlogom.

2. Naglasna tipologija nekad i danas

Suvremena naglasna tipologija hrvatskoga standardnoga jezika zabilježena i ukoričena 2007. u monografiji *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* autora S. Vukušića, I. Zoričića i M. Grasselli-Vukušić, kao plod dugogodišnjega iscrpnoga rada, uvelike počiva na spoznajama i akademika Finke.⁵ Jezične mijene i polifunkcionalnost standarda nameću potrebu i ponešto drugačijega sagledavanja tipologije i naglasne norme, no ipak se može utvrditi da je najveći prinos monografije u tome što je kao glavno mjerilo za razvrstavanje svih vrsta riječi u naglasne tipove uzeta raspodjela prozodijskih svojstava – tona, trajanja i mjesta – i njihove preinake u paradigrama. Postoji, dakle, promjenljivi i nepromjenljivi tip koji se dalje dijeli na podtipove i jedinice.

Treba razlučiti ono što je bitno od onoga što je manje bitno ili najmanje bitno za akcenatsku tipologiju. Bitni su, dakako, akcenti, manje je bitna dužina iza akcenata, a najmanje su bitne promjene uvjetovane fonetski ili morfološki. (...) izdvajaju se pojave koje s akcenatskom tipologijom imaju samo formalne i slučajne veze, jer je uglavnom zamagljuju (Finka 1968: 147).

Tipologija briše granice vrste riječi, ulazi u morfološke i tvorbeno-kategorijske te na jednome mjestu ne moraju biti sve vrste riječi.⁶ No nije uvijek u priručnicima bilo tako.

Naglasno je normiranje išlo od jednostavnijega k složenijemu, tj. prvo su bila zapisivana opća pravila koja su se do sredine XIX. stoljeća uvelike ticala naglasnoga inventara (broja naglasaka, pitanja znakovlja i nazivlja, opisa naglasaka)⁷ i njegove raspodjele, a tek se od sredine XIX. stoljeća veća zauzetost posvetila naglasnim pravilima koja su bila morfološki ili tvorbeno uvje-

⁵ U bilježci na str. 27 istaknuti su radovi S. Babića, B. Finke i M. Moguša iz šezdesetih godina prošloga stoljeća (o kojima će biti riječi i u ovome radu) kao polazišna točka tipološke razdiobe.

⁶ Naglasak imenica u spomenutoj monografiji sveden je na osnovni nepromjenljivi i promjenljivi tip te na četiri podtipa: s uzlaznom ili bez uzlazne intonacije u nepromjenljivome tipu te s istoslogovnim ili neistoslogovnim preinakama naglasaka u promjenljivome tipu. Podtipovi obuhvaćaju četiri skupa jedinica s dugim ili kratkim slogom u dvama podtipovima nepromjenljivoga tipa te sedam skupova naglasnih jedinica (s promjenom tona; trajanja; tona i trajanja; mjesta naglasaka; mjesta i trajanja; mjesta i tona te mjesta, tona i trajanja) u dvama podtipovima promjenljivoga naglasnog tipa imenica. Ukupno je 85 naglasnih jedinica (18 u prvome, nepromjenljivome tipu; 67 u drugome, promjenljivome tipu), a na imenice otpada 18 naglasnih jedinica unutar nepromjenljivoga tipa te 24 naglasne jedinice unutar promjenljivoga naglasnoga tipa.

⁷ Povijest naglašivanja većinom se svodila na naglasni inventar, posebice u knjizi I. Lehiste i P. Ivića (1986) koja vrlo detaljno daje pregled povijesti naglasnoga znakovlja i nazivlja, što je i razumljivo imajući u vidu da je naglasno tipologiziranje začeo tek Đ. Daničić, no ni suvremeni autori ne pridaju dovoljno pozornosti morfološkom naglasku i povijesnome slijedu njegova bilježenja.

tovana te onima iza kojih se krije tipologija. S pojavom slovnica sustavno pratio razvoj naglasnoga sustava, no naglasne preinake morfološki uvjetovane pronašle su više mjesta tek u slovnica XIX. stoljeća.⁸ Opća su naglasna pravila, koja su i u temelju naglasne tipologije, dobila zamah primjerice *Slovnícom* Antuna Mažuranića u kojoj preglednije navodi paradigmatske naglasne preinake po deklinacijskim vrstama (I, II, III, tj. a-vrsta, e-vrsta, i-vrsta).⁹ U poglavljima o naglasku Mažuranić po padežima razjašnjava (ne)promjenljivost naglasaka. Tek Đ. Daničić, u radovima koji su izlazili od 1851. do 1871.¹⁰ (skupljeni 1925. u knjizi *Srpski akcenti*, pod redakcijom M. Rešetara), daje prvi detaljan popis tipova vrsta riječi, a posebno mjesto zauzimaju tipovi imenica muškoga, ženskoga i srednjega roda, s obzirom na nastavak nominativa jednine.¹¹ Pri tipiziranju Daničić prednost daje broju slogova, promjeni naglasaka u paradigmi, pojavi zanaglasne dužine u padežima te nepostojanome *a* (jer se odražava na broj slogova u paradigmi).¹² Za svaki se “tip” zasebno utvrđuju naglasne i slogovne promjene u paradigmi pa se na koncu dobije oko 450 “tipova”¹³ (u skladu s mladogramatičarskim učenjem, tj. gomilanjem podataka iz novoštokavskoga dijalektnog idioma). Karadžićevom rječničkom i naglasnom građom poslužio se i A. Pavić (1881) te je došao do sličnih tipoloških rješenja kao i Daničić, no učinio je i nekoliko pomaka. Njegovo je polazište

⁸ Tipologiju je najbolje prikazivati na imeničnome korpusu, i to iz ovih razloga: “Od svih vrsta riječi imenice su najbrojnije, imaju više različitih oblika (posebni oblici za muški, ženski i srednji rod, razlikovanje oblika jednine i množine, uz ostatke dvojine, promjena po padežima) i odlikuju se velikom raznolikošću u ponašanju akcenta.” (Finka 1968: 143).

⁹ U gramatikama koje nasljeđuju Karadžić-Daničić-Maretićeve naglasne teorije akcentatski pregledi primjerice imenica predstavljeni su nakon prikaza deklinacije, i to po rodovima, a ne deklinacijskim vrstama.

¹⁰ Izlazilo u časopisima *Slavische Bibliothek* 1851., u *Glasniku Srpske Slovesnosti* 1856. i 1859., u *Radu JAZU* 1869. i 1871.

¹¹ Daničićevu ćemo tipologiju oslikati na primjeru dvosložnih imenica muškoga roda “na suglasnik”, tj. na ništični nastavačni morfem: 1. a) *lúpež*, b) *lánac*; 2. a) *žámor*, b) *vřisak*; 3. a) *Dúšan*, b) *život*, c) *kòsac*, d) *kònac*, e) *sòlad*; 4. a) *ístok*, b) *větár*, c) *stàrac*, d) *čěšalj*; 5. *ràzbōj*; 6. *prázničk*; 7. a) *jùnāk*, b) *bělōv*, c) *pòvōj*; 8. a) *vřtěz*, b) *kāmēn*. Tih osam naglasnih likova, koji se određuju prema broju slogova i naglasku N jd., Daničić je razdijelio u dvadeset “naglasnih tipova”.

¹² Ukupno je 246 (252 po S. Babiću u I. Zoričiću, 227 po J. Matešiću) naglasnih tipova imenica (po tadašnjoj terminologiji): 129 tipova imenica muškoga roda (tj. III tipova imenica muškoga roda “na suglasnik”, tj. ništični nastavačni morfem, i 18 tipova imenica muškoga roda na samoglasnik), 50 tipova imenica srednjega roda (tj. 32 tipa imenica “s padežnim nastavkom u N jd.” i 18 tipova imenica “bez padežnog nastavka u N jd.”) i 67 tipova imenica ženskoga roda (tj. 49 tipova imenica ženskoga roda na *-a* i 18 tipova imenica ženskoga roda na ništični nastavačni morfem).

¹³ S. Vukušić izbrojio je 451 tip, ali upozorava da ovisno o načinu brojenja može biti i nešto više tipova (Vukušić 1982: 293).

bilo naglasno ponašanje i raspodjela naglasaka¹⁴, a ne morfološki kriteriji (npr. podjela imenica po rodovima), pa se to odrazilo i na konačnu brojku od 280 “tipova” (po ondašnjoj terminologiji).¹⁵ Vrijednost je njegova rada u tome što je prvi započeo izdvajati opća pravila i time dao buduće smjernice razvoja na polju tipologije. Primjerice izdvaja opće pravilo o dugim nastavcima (“sporednom akcentu”) u G mn., zatim o zanaglasnoj dužini (“sporednome akcentu”) u G i I jd. Sveobuhvatnost njegove tipologije ogleda se i u impozantnome naglasnom korpusu. Šireuporabnu vrijednost naglasne tipologije koju je ponudio pak A. Belić (1972) potiralo je uvođenje dijakronijskoga gledišta, kao i u B. Klaića nešto poslije. Belićevo je mjerilo primjerice za naglasnu podjelu imenica muškoga i srednjega roda bio naglasak u kosim padežima jednine što je vrlo blisko rješenjima u suvremenim gramatika hrvatskoga standardnog jezika. Naglasak se tih imenica dijeli u dvije grupe: na imenice sa starim silaznim naglascima u kosim padežima na prvome slogu i sa starim naglaskom na drugim slogovima. Naglasak imenica ženskoga roda podijelio je u tri grupe, i to na one koje su imale stari naglasak na kraju u N jd., trosložne koje su imale naglasak na srednjem slogu i na dvosložne i višesložne koje su imale naglasak na početnome slogu riječi. Pokušaj je ostao pedagoški neprimjenljiv.

Akcentatske tipove našega književnog jezika treba ipak određivati na osnovi suvremenoga stanja, a ne na temelju povijesnih kriterija, ali nam poznavanje razvojnog puta naše akcentuacije, od njenih prvih oblika koji se mogu rekonstrukcijom utvrditi, pa preko svih postupnih faza do današnjeg stanja, može posao klasifikacijski olakšati (Finka 1968: 144).

Daničićevo je naglašivanje našlo mjesta i u gramatikama “hrvatskih vukovaca” pa tako i u gramatici T. Maretića, pojednostavnjena tipologija i u gramatici Brabeca, Hraste i Živkovića te knjizi J. Matešića *Der Wortakzent in der Serbokroatischen Schriftsprache*.¹⁶ Nakon pregleda sklanjanja imenica muškoga roda, T. Maretić navodi sljedeće:

Akcentat je u riječi ovoga sklanjanja dosta nepostojan, ali opet ne toliko, da se ne bi dao svesti u neka pravila. Tijeh pravila ima mnogo, pa se u ovoj knjizi ne mogu sva navoditi, kako se ne će i ne mogu navoditi sva akcentatska pravila ni za sklanjanje ostalih imenica ni za sprezanje, jer bi taj posao zauzeo previše prostora (Maretić 1899: 151).

Maretić tako nema sustavna pregleda, već donosi poneka pravila za imenice muškoga, ženskoga i srednjega roda. Gramatike počinju davati ustaljena

¹⁴ I to triju velikih skupina: “supstantiva kojima se osnova svršuje na a ili ja; supstantiva kojima se osnova svršuje na i; supstantiva kojima se osnova svršuje na suglas”.

¹⁵ U istome su “tipu” primjerice imenice *drug*, *tijelo*, *priča* jer im je naglasak nepromjenljiv.

¹⁶ S. Babić smatra da je to jedini potpun prikaz koji se može usporediti s onim Daničićevim (jer se u gramatikama ne može tražiti iscrpnost), no nadodaje i da činjenično stanje Matešić ne prikazuje u pravome svjetlu (Babić 1981: 342).

opća pravila zajedno s onim tipološkima koja u takvim pregledima nikako ne mogu biti potpuna, a na koncu ni šireuporabljiva. J. Matešić pak zorno je prikazao tipologiju (u 69 imeničnih uzoraka), no nije bio uspješan u racionalizaciji jer nije izdvajao zanaglasne dužine i naglasak G mn. Uzimao je u obzir, većim dijelom, samo naglaske istočne novoštokavštine (u kojoj je uobičajena preinaka *čòvjek – čovjèka; táne – tanèta; djèd – djèdovi*¹⁷). Više je postigao u pojednostavnjivanju naglasnih tipova drugih vrsta riječi.

Pregledniji opis naglasnih ponašanja nalazimo istom u gramatici nasljedovatelja Brabeca, Hraste i Živkovića¹⁸, naime uzeli su manje kriterija pri sistematizaciji korpusa (npr. u istome su “tipu” “trosložne imenice na -ak s nepostojanim a” koje ne mijenjaju naglasak bez obzira na naglasak koji imaju). (Ne)promjenljivost naglasaka u paradigmi osnovni je kriterij u usustavljanju naglasaka u toj gramatici. Nakon analize naglasnih tipova, uočili smo 125 “tipova”, tj. uzoraka.¹⁹ Ono što razlikuje tu gramatiku od većine dotadašnjih pionirskih tipiziranja upravo je pokušaj bogaćenja i upotpunjavanja naglasne tipologije naglasnim korpusom, nepotpunim i nesveobuhvatnim, ali ipak spomena vrijednim.

Šireuporabno neprimjenljiva Daničićeva naglasna tipologija bila je povod jednomu pedagoškom pokušaju u akcentologiji koji je učinio B. Klaić (1963), no taj se pokušaj smanjenja broja tipova ne smatra najboljim (Babić 1968). Naime, Klaić je 23 “tipa” imenica muškoga roda sveo na četiri “tipa” polazeći od proklize, osvrćući se na povijest jezika i na dijalekte.²⁰ Prenošenje naglasaka na proklitiku zahtijeva dobro poznavanje povijesti jezika tako da se to sažimanje ne doima šire uporabljivim.²¹ J. Hamm bavio se također naglasnom tipologi-

¹⁷ Zanimljivo je da se kolebaju i suvremeni normativni priručnici u naglasku *djèdovi* ili *djèdovi*.

¹⁸ Pisci gramatika, općenito, daju nesustavne naglasne preglede, bez jasna tipološkoga kriterija i iscrpna prikaza. Tipologiju u pravome smislu (koja zahtijeva mjerila, obuhvaća cjelinu sustava, iscrpno prikazuje uzorke naglasnog ponašanja, a po mogućnosti i korpus) imaju primjerice Daničić i Pavić, a u gramatičkim prikazima kakve imamo sve do danas i ne očekuje se. Postoje i takvi stavovi koji naglasni sustav izuzimaju iz gramatičkih prikaza jer pripada komunikaciji, a ne modelskome prikazu (primjerice Silić–Pranjkovićeve gramatika).

¹⁹ Unutar promjenljivoga tipa zabilježeno je 50 uzoraka preinaka (manje 7 koje mogu biti i unutar nepromjenljivoga ako imenica primjerice ima množinske morfeme -ov/-ev-, ako imenica znači živo, ako je s (ne)postojanim a); nepromjenljivih je jedinica unutar tipa 75; a po rodovima izgleda ovako: imenice muškoga roda: 46 uzoraka; imenice srednjega roda: 17 uzoraka; imenice ženskoga roda: 62 uzorka.

²⁰ Analizom “tipova” *răt, grăt, dvôr* i *vránac* u njihovu odnosu s proklitikama uočen je model u koji se mogu uklopiti ostale preinake (npr. *răt – rătă – ù rat = jèlen < jelèn; grăt – ù grăt = slūčěj – slūčėja; ù dvôr – iz dvóra = sèljāk – seljája*).

²¹ Proklizom se bavio i Z. Junković koji je predložio i nov način leksikografske obrade natuknica u kojima bi dolazilo samo najobavjesnije, a naglasno su to prijedložni izrazi: primjerice *dò mješèca*, iz čega se nameće naglasak bez prijedloga *mjèšèca*, a onda i N jd. *mjèšèc* (Junko-

jom u *Kratkoj gramatici hrvatskosrpskoga književnog jezika* (1967), no njegov je način sažimanja uspješniji. Naglasak imenica primjerice obuhvaća: opća pravila²² i šest promjena (opozicija) po padežima²³. Manjkavost toga sažimanja ogleda se u preopćenitosti i zanemarivanju mnogih potankosti, napose u općih naglasnih pravila koja se mogu izuzeti iz tipologije i tako ju učiniti ekonomičnijom. Drugi je Hammov pokušaj precizniji, i to u gramatici na njemačkome jeziku *Grammatik der serbokroatischen Sprache*. Osnovno je polazište bilo da se različiti oblici naglasne raspodjele u riječi prvenstveno svrstavaju u tipove/podtipove po naglasnim kriterijima, a ne po morfološkim, što se i u suvremenim pokušajima smatra najboljim kriterijem.

...u pojedinim novijim radovima zapaža se nastojanje da se primjenom drukčijih metoda i uočavanjem zajedničkih elemenata u ponašanju i raspodjeli akcentata količina akcentatskih tipova svede na što manji broj: da klasifikacija bude što praktičnija, pristupačnija i upotrebljivija (Finka 1968: 146).

3. Finkini prinosi naglasnoj tipologiji

Prekretnicom u naglasnoj klasifikaciji i tipologiji možemo smatrati šezdesete godine prošloga stoljeća. Pomacima koji će uslijediti, posebice u radovima B. Finke i S. Babića u normativnoj akcentologiji, i to u tipologiji, prethodio je dijalektološki rad M. Moguš (1966) o čakavskoj akcentologiji. Naime, Moguš je dosljedno primijenio tipološko mjerilo po kojemu je pri određivanju naglasnih tipova najvažniji naglasak (tj. je li isti naglasak na istome mjestu, različit naglasak na istome mjestu, različit naglasak na različiteme mjestu ili pak isti naglasak na različiteme mjestu). Naglasni su “tipovi”, dakle, raspoređeni “od postojanosti akcenta i mjesta preko njihove djelomične promjenljivosti do potpune nepostojanosti.” (Moguš 1966: 63).

Nakon što je utrt put, u časopisu *Jezič* (1968) izlaze članci S. Babića i B. Finke o naglasnoj tipologiji. S. Babić pokušao je smanjiti broj Daničićevih naglasnih tipova, s 252 (koliko ih je on izbrojio) na 54²⁴, i to uvođenjem šest

vić 1970: 6). Budući da je danas prenošenje naglaska neobavezno, Junkovićev prijedlog postaje neuporabljivim. Iz Junkovićeve prikaza nije jasno što se događa s naglaskom u množinskim padežima.

²² Prvo, nepromjenljiv je naglasak u četverosložnih i višesložnih imenica; drugo, nepromjenljiv je naglasak i u mnogih trosložnih imenica koje nemaju kratkouzlazni na početnome slogu; treće, promjenljiv je naglasak u imenica u kojih se osnova u nekim padežima skraćuje ili produljuje i u dvosložnih i trosložnih imenica s kratkouzlaznim naglaskom na prvome slogu.

²³ Opozicija N jd. i G jd., zatim V jd. u opoziciji prema ostalim padežima, G mn. prema ostalim padežima, također DLI mn. prema drugim padežima, jednina prema množini i na kraju opozicija D jd. i L jd. koja se sve više gubi. Takvim će putem krenuti nešto kasnije i G. Neweklowsky.

²⁴ S. Babić upozorava da je brojka od 54 “tipa” na granici gdje sažetost i jednostavnost

općih pravila²⁵, nakon što je sve “tipove” bez promjene naglasaka uvrstio u jedan tip. S. Babić pokazao je da je smanjenje broja naglasnih uzoraka moguće, a da tipologija ostane donekle jednostavnom i primjenljivom. Dakako da su sažimanja i dalje moguća.²⁶

B. Finka (1968) pohvaljuje nastojanja Brabeca, Hraste i Živkovića te J. Hamma da naglasna klasifikacija bude što praktičnijom, pristupačijom i upotrebljivijom. Izdvaja Hammov i Pavićev pristup naglasnoj klasifikaciji imenica kao onaj pravi: pri klasifikaciji najvažniji su naglasci, manje su važne dužine (jer podliježu općim pravilima), a najmanje su važne promjene uvjetovane fonemski ili morfološki te prokliza.

... istim akcenatskim tipovima mogu pripadati imenice i različitog broja slogova, i drukčijih morfoloških kategorija, i nejednakih rodova. Iako se akcenatski tipovi dokazuju i provjeravaju na morfološkima, jedni se s drugima ne identificiraju (Finka 1968: 148–149).

Naglasno se jednako ponašaju, istaknuo je Finka, i jednosložna imenica *dim*, trosložna *žetalac* te dvosložna *šljiva* i četverosložna *šljivovica*. Imenice različitih rodova i različitih morfoloških kategorija mogu se naglasno jednako ponašati, npr. *mjēsto* i *knjiga*. Morfološka naglasna pravila ili paradigmatiska

počinju prelaziti u svoju suprotnost. (Babić 1981: 344). S. Vukušić u svojim je radovima zabilježio 67 uzoraka naglasno-morfoloških paradigmi pa zaključujemo da je šezdesetak uzoraka vjerojatno broj koji će u konačnici i prevagnuti ondje gdje se polazišta ne kompliciraju.

²⁵ Šest općih pravila redom su ova: 1. ako G mn. ima nastavak -a, tada su dva posljednja sloga duga (*žetalac* – *žētalēcā*, *nārod* – *nārōdā*; *žēna* – *žēnā*; *gljiva* – *gljīvā*); nastavak -i u G mn. uvijek je dug (*kokōšī*, *brāzdī*); 2. imenice a-deklinacije imaju uvijek dug nastavak u G i I jd. (*žēna* – *žēnē* – *žēnōm*); 3. kad se samoglasnik nađe pred suglasničkim skupom u kojemu je prvi sonant (j, l, lj, m, n, nj, r, v), on se dulji (duljenje po položaju: *nāstavak* – *nāstāvka* – *nāstavākā*, *stārac* – *stārca* – *stārēcā*); 4. imenice koje u množini gube -in dulje samoglasnik ispred -in, osim ako na slogu ispred -anin nije koji uzlazni naglasak (*Beogradānin* – *Beogradāni*, ali: *Mlēcānin* – *Mlēcāni*), i ako nisu ove četiri imenice s brzim naglaskom (*Būgarin* – *Būgari*; *Ciganin* – *Cigani*; *dūšmanin* – *dūšmani*; *Krčānin* – *Krčāni*); 5. imenice na -ōst gube dužinu kad dobiju nastavak (*prāvednōst* – *prāvednosti* – *prāvednošću*); 6. imenice sa skupinom *ije* idu po istom “tipu” po kojem bi išle kad bi umjesto *ije* imale jedan slog (â = ije; á = ijē; ā = ije). U Babićevu članku koji je izišao u *Zborniku u čast Đuri Daničiću* 1981. broj je općih pravila smanjen na četiri, izbačeno je 4. i 6. pravilo.

²⁶ U suvremenim su priručnicima opća pravila proširena i nadopunjena, primjerice krajnje je -ū u G mn. (*rikkū*, *nōgū*) i krajnje -ū u nastavku -ijū (*očijū*, *ušijū*) dugo. Položajno duljenje ne događa se uvijek po navedenu pravilu, naime još je S. Ivšić zamijetio sljedeće primjere: *Būgarčād*, *būgarskī* u kojima se ne dulji samoglasnik pred suglasničkim skupom ako iza njega dolazi dužina (Ivšić 1979: 10). No primjeri sa sufiksom -nik, česti u uporabi, protiv se Ivšićevoj iznimci (*náčelnīk*, *nādzōrnīk*). Zanaglasna dužina izostaje ponegdje i u primjerima tipa *Istrāni*, *grāđāni*, *břđāni*. Također se ne smatra tipološkim činiteljem ni zanaglasna dužina na sufiksima imenica. Naglasak glagolskih i zbirnih imenica obilježava se također predvidljivim. U opća pravila ulazi i pokrata naglasaka u množini s morfemima -ov-/-ev-. J. Matešić i J. Hamm izdvojili su vokativ u sustavu padeža pa se i naglasno izdvaja iz tipoloških klasifikacija, posebice u tipologiji koju predlaže S. Vukušić.

(opća) naglasna pravila, koja se odnose na oblične naglaske koji su predvidljivi i koji su zajednički tipološkim uzorcima, naglašava dalje Finka, nužno je izdvojiti i izuzeti iz tipološkoga klasificiranja.

...svrhovitije je ono što ne tvori cjelovite tipove donositi kao podtipove ili opisivati izdvojeno, pa čak obuhvatiti i u posebnim popisima, nego tipologiju opтереćivati neprestanim napomenama o 'izuzecima' i 'posebnim slučajevima', u stilu preživjelog i zabačenog 'atomiziranja' jezične građe (Finka 1968: 149).

Upravo se predloženim izdvajanjem naglasna tipologija jednostavnije i preglednije opisuje nego što se to dotad činilo. Naglasne tipove odredio je, dakako, povijesni razvoj, no tipove standardnoga jezika ipak valja temeljiti na suvremenome stanju. Tim zaključcima B. Finka učinio je veliki pomak u naglasnoj tipologiji te je pridonio stvaranju moderne hrvatske akcentologije. Još su se i nakon toga javljali stavovi o "neizbrojivosti morfološko-akcenatskih tipova" (Kravar 1989: 48), no put je bio zacrtan.

B. Finka bavio se tipologijom i 1969., i to s W. Lehfelddom, u kojoj za imenice imaju svega devet "tipova", jer uzimaju u obzir samo osnovne elemente, i to u leksikološke svrhe. Pisao je vrlo uspješno o primjeni naglasne tipologije u standardnim rječnicima, no toga oprimjerenja još ne nalazimo, naime još su uvijek samo djelomične naglasne obavijesti u rječnicima hrvatskoga jezika, a već je tad držao promašajem svaki rječnik u kojemu nema pune obavijesti o obličnome i tipološkome naglasku.

Treba već danas smatrati promašajem svaki rječnik hrvatskoga jezika u kojemu nema pune obavijesti o pripadnosti svake promjenljive riječi, sa svim njenim oblicima, određenom naglasnom tipu (Finka 1969: 34).

Potrebno je, dakle, utvrditi sve oblike naglasnoga ponašanja, njihov međusobni odnos, klasificirati naglasnu tipologiju te svaki tip/podtip/skup označiti prikladnim i jednoznačnim simbolom koji će biti primjenljiv u svakome priručniku.

S obzirom na suvremene lingvističke zahtjeve i s obzirom na goruće praktične potrebe za jednim dobro akcentuiranim rječnikom, treba težiti za tim da naglasnu materiju izložimo tako da se dobije pouzdana obavijest o svakom obličnom naglasku, što preglednije i što jednostavnije (Finka 1969: 34).

U svemu nema ni danas ujednačena rječničkoga bilježenja obličnih naglasaka, na što je upozoravao još i B. Finka.

Bilo da informira ili normira, u rječniku treba da se i o naglasku nalazi čitava, a ne samo djelomična obavijest, isto onako kao što se traži da se pruži puna obavijest o fonetici odnosno fonematici, morfonematici i semantici svake riječi (Finka 1969: 34).

Leksemi bez paradigmatškoga naglasaka u rječnicima smatraju se naglasno

nepromjenljivima. No bez paradigmatškoga naglaska u različitim rječnicima nisu uvijek iste riječi i to čini naše rječnike manjkavima. U *Rječniku hrvatskoga jezika* Leksikografskoga zavoda i u *Hrvatskome enciklopedijskome rječniku*, primjerice, najviše je imenica (oko 10%) bez podataka o paradigmatškome naglasku, i to upućuje na dvoje: prvo, riječ je doista o nepromjenljivome tipu (što je česta leksikografska praksa) i drugo, u rječnicima su nesustavno obrađene natuknice. Primjerice u *Hrvatskome enciklopedijskome rječniku* za imenicu *šef* donosi se množina *šefovi*, za imenicu *gröf* donosi se G jd. *gröfa* i N mn. *gröfovi*, a za imenicu *kröv* samo N mn. *krövovi*, iako se naglasno jednako ponaša kao i imenica *gröf*. Iz podataka koji se podastiru u rječnicima ne može se, dakle, uvijek sa sigurnošću tvrditi je li riječ o naglasno nepromjenljivoj ili naglasno promjenljivoj riječi te ako je riječ o promjenljivoj, mijenja li se mjesto, ton i/ili trajanje već u jedninskoj paradigmi ili samo u množinskoj. Sve to svjedoči o tome da suvremeni rječnici tek usputno donose i naglasne podatke.

4. Naglasna tipologija danas

Nakon važnih pomaka u šezdesetim godinama prošloga stoljeća nizali su se radovi o naglasnoj tipologiji u kojima se u klasifikaciji izuzimlje sve što je predvidljivo i sve što se može svrstati u opća naglasna pravila. Na tome je tragu bila i Z. Vuković (1978) te se posvetila naglasnoj tipologiji glagola. D. Grečl (1981) pedagoški je učinio (donekle) pristupačnijim hrvatsko naglašavanje naglasno klasificirajući imenice u četiri naglasna razreda s obzirom na naglasak u G jd. te bazirajući se na predvidljivim naglasnim značajkama (u G mn., u G i I jd. imenica ž. r., u imenica sa skupinom sa sonantom, u imenica na -öst). G. Neweklowsky (1975) nudi pak nekoliko rješenja za smanjenje broja naglasnih preinaka u Daničića, na istome tragu: opća fonološka i morfološka pravila (o mjestu naglaska i raspodjeli, o duljenju pred sonantom, o zanaglasnim dužinama u G mn. i u G i I jd. ž. r. i u sufiksu -öst) trebaju biti nabrojena prije tipiziranja. Naglasne su alternacije ili alternacije mjesta ili alternacije intonacije, a alternacije su trajanja predvidljive. Predlaže i način bilježenja riječi koje pripadaju promjenljivome naglasnom tipu (ovim simbolima: p = promjenljivi tip/pokretni naglasak; # = mjesto nepostojanog a), na tragu ideje B. Finke.

U sistematizaciji naglasnih tipova hrvatskoga standardnog jezika izdvaja se i članak S. Vukušića *Usporedba dvaju novoštokavskih naglašavanja imenica muškog roda na -ø* (1976) jer je preispitao tadašnju naglasnu normu.²⁷ Rezul-

²⁷ Nakon uspoređivanja «Daničićeva naglašavanja» (110 tipova) i «zapadno novoštokavskog naglašavanja» (ZNŠN) zaključeno je da se samo 20 “tipova” podudara u potpunosti, 43 “tipa” jednaka su po tipološkim naglasnim odredbenicama, ali različita po distribuciji imenica dok se 8 “tipova” razlikuje i po tipološkim pojedinostima i po distribuciji. Radi se o G mn.: *krajévã, lovácã, pilićã, jarčévã, nokátã, prijateljã* te o L jd. u *prstënu*, u *dogadãju* koji u ZNŠN nisu

tati novije naglasne tipologije po kojima je pri određivanju naglasnih tipova najvažnije jednako naglasno ponašanje, tj. naglasak, a ne broj slogova, tip fleksije ili rod imenice našli su mjesta i u svim drugim radovima S. Vukušića, posebice u knjizi *Usporedba dvaju novoštokavskih naglašavanja – stiničkog i Daničićeva* (1982) u kojemu je takav način razdiobe i predstavljen. Navedenim se člancima i knjigama poljuljala prepisivačka naglasna norma temeljena na Karadžić–Daničić–Maretićevu modelu te se u drugoj polovici dvadesetoga stoljeća gramatičari ponovno oslanjaju na hrvatsku naglasnu tradiciju (već i time da se naglasni tipovi imenica određuju prema deklinacijskim vrstama, a ne rodovima).

5. Zaključno slovo

Slijedeći načelo da je za svrstavanje vrsta riječi u tipove jedini kriterij akcenatski, naglasne promjene izazvane fonemsko-morfološkim i tvorbenim razlozima tako i danas držimo dopunama naglasnoj tipologiji (Finka 1968: 150). Razdiobom prozodijskih razlikovnih obilježja i njihovih preinaka u paradigmatama došlo se do dva osnovna naglasna tipa: promjenljivi i nepromjenljivi (uzimajući u obzir predvidljiva pravila, tj. “prozodijske sastojke koji ne određuju tip”). Kombinacijom raspodjele prozodijskih razlikovnih obilježja bez preinaka, odnosno kombinacijom preinaka u paradigmatama dobivaju se podtipovi i jedinice.

... da se još jednom istakne: kriteriji treba da budu uvijek i samo akcenatski (Finka 1968: 150).

Kodificiranje, tj. plansko normiranje ono je što svakako razgraničuje standardne idiome od nestandardnih te je u području naglasne norme i danas osjetljivo pitanje. B. Finka predložio je normativne kriterije kojima se trebaju voditi “jezični normirci”, a mogu biti vodiljom i u sređivanju naglasnih podataka u suvremenim priručnicima, naime 20 – 30% naglasnih podataka neujednačeno je u njima: prvo, jezična opravdanost (čemu važnost daju i drugi, primjerice R. Katičić); drugo, mogućnost uklapanja u postojeće analogne jezične obrasce²⁸; treće, rasprostranjenost (koja omogućava demokratski izbor,

intersilabički preinačeni. Na “zapadnoj strani” nema 23 Daničićeva naglasna “tipa”, posebice jer ni većina riječi nije u porabi u hrvatskome jeziku, ali Vukušić navodi pet novih “tipova” koji se gotovo odreda tiču drukčijega leksičkoga naglaska (s tim da su dvojbeni dva naglaska u okviru jedne riječi). S. Vukušić bavio se i imenicama srednjega roda te je zaključio sljedeće: od 50 Daničićevih naglasnih “tipova” imenica srednjega roda samo se 12 posve poklapa sa ZNŠN, sedam Daničićevih “tipova” nije zabilježio, ponovno jer nekih riječi nema u porabi, no uočio je četiri nova. Dvadeset i osam “tipova” jednako je po tipološkim odrednicama, a različito po raspodjeli imenica dok se tri “tipa” s različitim tipološkim odrednicama i s različitom podjelom imenica.

²⁸ S. Babić po tome je kriteriju objasnio opravdanost uporabe imenice *tisuća* pred imeni-

izuzimljući iz toga dijalektizme i regionalizme) i četvrto, govorna čestota (osigurava uporabnu primjenljivost) (Finka 1965b: 131). Kriteriji se i hijerarhijski grupiraju, prva su dva lingvistička i imaju prednost pred drugim dvama koji su izvanlingvistički, također se prvome daje prednost pred drugim, a trećemu pred četvrtim kriterijem. Od svih navedenih, smatra se, samo je prvi uvjet da bi jezični podatak bio normativan. Prevladavao je stav da se izvanlingvističkim kriterijima ne može popuštati sve dok nisu zadovoljeni i lingvistički kriteriji. Kad je riječ o naglasnoj normi, svjedoci smo da raširenost i čestota počesto bivaju presudnima u davanju prednosti ponekim razgovornim likovima, no zacrtanim putem, koji je naznačio i akademik Finka, ipak bi i dalje valjalo kročiti. Rad Božidara Finke ostat će tako trajnim vrelom i za mnoga nova akcentološka promišljanja, bilo dijalektološka bilo standardološka.

Literatura

- BABIĆ, STJEPAN 1968. O Daničićevu naglasnom sustavu kao sustavu. *Jezičnik* XV/5, 150–157.
- BABIĆ, STJEPAN 1981. Daničićevi naglasni tipovi (jedan pogled s današnjeg gledišta). *Zbornik o Đuri Daničiću*, Zagreb–Beograd, 341–345.
- BABIĆ, STJEPAN i dr. 2007. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- BARIĆ, EUGENIJA i dr. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje/Pergamena/Školske novine.
- BELIĆ, ALEKSANDAR 1972. Историја српскохрватског језика, II/1: Речи са деκлинацијом., Beograd: Naučna knjiga.
- BRABEC, IVAN – MATE HRASTE – SRETEN ŽIVKOVIĆ 1966. *Gramatika hrvatskosrpskog jezika*, Školska knjiga: Zagreb.
- BROZOVIĆ, DALIBOR 1970. *Standardni jezik*. Zagreb: Matica hrvatska.
- DANIČIĆ, ĐURO 1925. *Српски акценти* (priredio: M. Rešetar). Beograd–Zemun: Srpska kraljevska akademija.
- FINKA, BOŽIDAR 1965a. Utvrđivanje kvantitativnih odnosa u hrvatskosrpskom jeziku, *Jezičnik* XII, 86–88 i III–III7.
- FINKA, BOŽIDAR 1965b. O usklađivanju jezične norme s jezičnom prirodom. *Jezičnik* XII/5, 129–137. Zagreb.
- FINKA, BOŽIDAR 1967. O tvorbi nesvršenih glagola s umecima -áva- i -íva-. *Jezičnik* XIV, 141–144.
- FINKA, BOŽIDAR 1968. Prilog akcenatskoj tipologiji u imenica. *Jezičnik* XV/5, 143–150.

com *hiljada*. Normiranje definira kao biranje, a odabiranjem *tisuće* odabrali smo staru slavensku riječ s bogatijim tvorbenim mogućnostima (*tisućnica*, *tisućlječe*, *tisućljetni*).

- FINKA, BOŽIDAR 1969. Naglasna tipologija i njena primjena u standardnim rječnicima. *Jezičnik XVII*, 33–36.
- FINKA, BOŽIDAR 1977a. Štokavski ijekavski govori u Gorskom kotaru. *Zbornik MS za filologiju i lingvistiku XX/1*, 145–172.
- FINKA, BOŽIDAR 1977b. Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru. *Zbornik MS za filologiju i lingvistiku XX/2*, 167–197.
- FINKA, BOŽIDAR 1980. Odnos naglasaka i značenja u riječi govornik i govornica. *Jezičnik XXVIII*, 16–18.
- FINKA, BOŽIDAR 1982. Akcenatski odnosi na kajkavsko-čakavskom području istočno od Karlovca. *Hrvatski dijalektološki zbornik 6*, 161–167.
- FINKA, BOŽIDAR 1984. Jezik naš svagdašnji. *Jezičnik 31/5*, 145–150.
- FINKA, BOŽIDAR 1985. Glasovni i naglasni odnos u (srpskim) štokavskim ijekavskim govorima na području između Kupe i Velebita i u hrvatskom knjižvnom jeziku. *Hrvatski dijalektološki zbornik. 7/1*, 99–110.
- FINKA, BOŽIDAR 1986. Naglasak riječi dukala, *Jezičnik 33*, 4-5, Zagreb, 121–122.
- GREČL, DOMAGOJ 1981. Naglasna klasifikacija imenica hrvatskoga književnog jezika. *Jezičnik 28/4*, 108–115.
- HAMM, JOSIP 1967. *Kratka gramatika hrvatskosrpskog književnog jezika za strance*. Zagreb: Školska knjiga.
- HAMM, JOSIP 1969. *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika za strance*. Zagreb: Školska knjiga.
- IVŠIĆ, STJEPAN 1979. Prilog za kvantitetu u hrvatskom jeziku (pr. Božidar Finka). *Rad JAZU 376*, 5–39.
- JOJIĆ, LJILJANA – RANKO MATASOVIĆ (ur.) 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- JUNKOVIĆ, ZVONIMIR 1970. Naglasak na proklitici. *Jezičnik XVIII/1*, 4–14.
- KAPOVIĆ, MATE 2007. Naglasne paradigme o-osnovâ imenica muškoga roda u hrvatskom. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 32/1*, 159–172.
- KLAIĆ, BRATOLJUB 1963. Jedan pedagoški pokušaj u akcentologiji. *Zbornik u čast Stjepana Ivšića*, Zagreb, 195–202.
- KRAVAR, MIROSLAV 1989. Jezično-politički aspekti naše akcenatske problematike. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru 28/18*, 35–43.
- LEHFELDT, WERNER – BOŽIDAR FINKA 1969a. Das Akzentverhalten im Serbokroatischen – dargestellt an den Substantiven. *Die Welt der Slaven XIV/1*, 26–46.
- LEHFELDT, WERNER – BOŽIDAR FINKA 1969b. Das Akzentverhalten im Serbokroatischen – dargestellt an den Verben. *Die Welt der Slaven XIV/2*, 176–192.
- LEHISTE, ILSE – PAVLE IVIĆ 1986. *Word and Sentence Prosody in Serbo-Croatian*.

- The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London.
- LONČARIĆ, MIJO – STJEPAN VUKUŠIĆ 1998. Fonologija. *Hrvatski jezik*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 75–90.
- LONČARIĆ, MIJO – STJEPAN VUKUŠIĆ 1998. Morfologija. *Hrvatski jezik*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 91–105.
- MARETIĆ, TOMISLAV 1899. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Štampa i naklada knjižare L. Hartmana.
- MATEŠIĆ, JOSIP 1970. *Der Wortakzent in der serbokroatischen Schriftsprache*. Heidelberg: Carl Winter – Universitätsverlag.
- MAŽURANIĆ, ANTUN ²1861. *Slovnica Hèrvatska za gimnazije i realne škole*. Dio I., Rečoslovje, Troškom spisateljevim, Zagreb.
- MOGUŠ, MILAN 1966. Današnji senjski govor. *Senjski zbornik II*, Senj: Gradski muzej Senj, 5–152.
- NEWEKLOWSKY, GERHARD 1975. Класификација српскохрватских именица по акценатским типовима. *Научни саопштења слависта у Букове дане 5*, Beograd, 597–603.
- PAVIĆ, ARMIN 1881. Studije o hrvatskom akcentu. *Rad JAZU* 59, 1–102.
- SILIĆ, JOSIP – IVO PRANJKOVIĆ 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR – MIJO LONČARIĆ 2000. Božidar Finka (1925. – 2000.). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 26, 395–403
- ŠONJE, JURE (ur.) 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”/Školska knjiga.
- VUKOVIĆ, ZRINKA 1978. O glagolskoj naglasnoj tipologiji. *Jezičnik* XXVI/2, 33–42.
- VUKUŠIĆ, STJEPAN 1976. Usporedba dvaju novoštokavskih naglašavanja imenica muškog roda na -ø. *Jezičnik* XXIII/3-4, 92–118.
- VUKUŠIĆ, STJEPAN 1982. *Usporedba dvaju novoštokavskih naglašavanja – stiničkog i Daničićeva: Prilog za uporabnu normu hrvatskog književnog jezika*. Poseban otisak, Senj: Senjsko muzejsko društvo.
- VUKUŠIĆ, STJEPAN 1984. *Nacrt hrvatske naglasne norme na osnovi zapadnog dijalekta*. Pula: Istarska naklada.
- VUKUŠIĆ, STJEPAN – IVAN ZORIČIĆ – MARIJA GRASSELLI-VUKUŠIĆ (NHKJ) 2007. *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Božidar Finka as Accentologist

Summary

It is necessary to speak about Božidar Finka as accentologist, because his works introduce novelties and extend the boundaries of comprehension in accentology, especially in the field of accent typology. Božidar Finka is one of the authors of the important articles on accent typology that were published in the journal *jezik* in 1968. The author commends the efforts to make accent classification practical, accessible and usable. He also singles out approaches to accentual classification, in which accents are the most important criterion, while lengths represent a less important factor (because they follow general rules), and the least important elements are the phonemically or morphologically conditioned changes and the stress shift to the proclitic. Nouns of different genders and morphological categories can display characteristics of the same accentual pattern. Finka's conclusions represented a major breakthrough in accentual typology, which has been exemplified in contemporary manuals, in which accentual elements (tone, quantity and place) constitute the basic criteria for typological classification. Božidar Finka also wrote about the application of accentual typology in standard dictionaries; however, this proposition has not been actualised. Even then, Finka considered every dictionary that did not contain full information on formal and typological accent to be a failure, but dictionaries of the Croatian language still provide only partial accentual information. Every contemporary dialectological or standardological research on accents inevitably rests on the findings of accentologist Božidar Finka.

Ključne riječi: Božidar Finka, imenice, akcentologija, naglasna tipologija

Key words: Božidar Finka, nouns, accentology, accent typology

